

Омецінська І.Я. Соціальні витрати підприємства, їх значення та структура / І.Я. Омецінська // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: мат. IV міжн. наук.-практ. конф.-Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – С. 168-170.

Омецінська І.Я.,

доцент кафедри обліку у виробничій сфері;

Омецінський О.В.,

аспірант

СОЦІАЛЬНІ ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА, ЇХ ЗНАЧЕННЯ ТА СТРУКТУРА

Метою підприємницької діяльності власники, перш за все, вважають отримання максимального прибутку. Проте в умовах соціально-орієнтованої ринкової економіки дедалі більше уваги приділяється соціальним результатам діяльності суб'єктів господарювання. Виникнення поняття «соціальна відповідальність бізнесу» пов'язане з необхідністю забезпечення збалансованості інтересів підприємства та суспільства. Реалізація соціальної політики повинна відбуватися не лише на рівні держави, але й у межах кожного суб'єкта господарювання. Лише за таких умов буде забезпечено конституційні права людини на її життя, здоров'я та безпеку.

Інституційні причини зародження соціальної відповідальності бізнесу в розвинених країнах пов'язані не з прагненням до благодійності або соціального захисту, а насамперед з міркуваннями поліпшення інвестиційної привабливості, поліпшення іміджу перед клієнтами, зміцнення репутації, підвищення комерційного успіху компаній [1, с. 188]. В Україні також все частіше піднімається питання щодо соціальної спрямованості підприємницької діяльності. У зв'язку з реалізацією соціальної політики на підприємствах з'явилися такі терміни як «соціальний облік» та «соціально-орієнтований облік», тобто облік, який повинен забезпечувати інформацією про соціальну діяльність суб'єктів господарювання.

На нашу думку, вся система бухгалтерського обліку має значне соціальне значення. Господарська діяльність підприємства здійснюється в

інтересах певних груп суспільства, націлена на покращення рівня їх життя. Наприклад, покращуючи якість продукції, підприємство може збільшити обсяги її реалізації та розмір доходу. Водночас використання якісної продукції може покращити умови життя суспільства і навіть сприяти збереженню здоров'я. Прибутковість підприємства забезпечує сплату податків, тобто держава отримує відповідні доходи, які в подальшому може направити на допомогу незахищеним верствам населення, охорону довкілля тощо. Окрім того, вигоду від діяльності підприємства отримує його персонал у вигляді заробітної плати. Також підприємство може здійснювати додаткові витрати на власний персонал: надавати премії, оплачувати проживання, відпустки, підвищувати його компетентність. Тобто суб'єкти господарювання свідомо чи у відповідності до законодавчо-нормативних активів здійснюють соціальні витрати. Тому облік, в системі якого фіксуються всі операції підприємства, можна назвати соціально-орієнтованим.

Водночас соціальний облік не є окремим видом обліку, а функціонує в межах бухгалтерського і надає відповідну інформацію про соціальну спрямованість господарської діяльності підприємства. Як вірно зазначає І.В. Жиглей, бухгалтерський облік за умови його правильної організації здатний відображати ті суспільні відносини, які знаходяться на перетині соціальних та економічних [2, с. 73].

Слід відмітити, що соціальна діяльність не є окремим видом діяльності підприємства. Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку передбачено три види діяльності: операційну, фінансову, інвестиційну. Соціальна діяльність може бути в межах будь-якої з них. Якщо підприємство придбаває очисну споруду або здійснює будівництво гуртожитку, то ці операції носять соціальний характер і водночас є складовими інвестиційної діяльності. Використання очисної споруди в процесі виробництва продукції зумовлює витрати операційної діяльності, які за своїм характером є соціальними.

Нині дискусійним залишається питання складових соціальних витрат. Одні науковці до цих витрат відносять лише витрати, пов'язані з персоналом підприємства, інші – у склад соціальних витрат включають більшість господарських операцій, які в тій чи іншій мірі впливають на суспільство та навколишнє середовище. Так, С.О. Левицька соціальну відповідальність бізнесу вбачає у реалізації соціального пакету, який науковець умовно поділяє на базовий (врегульовані законодавством України гарантії відповідно до укладеної з керівником трудової угоди) та мотиваційний (компенсація матеріальних благ, що надаються роботодавцем працівнику понад гарантії, передбачені законодавством; створення мотиваційної системи підтримки намірів працівника реалізувати свій професійний потенціал) [4, с. 258]. Л.В. Нападівська та Н.М. Головай відносять до соціальних витрат фактичну суму витрат підприємства на утримання працівників [5, с. 29].

Ю.В. Крот на основі складових корпоративної соціальної відповідальності виділяє такі основні напрямки здійснення соціальних витрат підприємства: мотивація, або витрати на корпоративну культуру; навчання персоналу; благодійні (разові витрати на певний захід, акцію); екологічні витрати – «зелені витрати», спрямовані на мінімізацію або усунення шкідливого впливу виробництва на зовнішнє середовище; утримання або підтримка об'єктів соціальної сфери (підтримка місцевої спільноти) [3, с. 316].

На нашу думку, соціальні витрати необхідно структурувати в розрізі чотирьох напрямів таких витрат, а саме: для потреб персоналу, покупців, держави і суспільства та для збереження навколишнього середовища). До витрат на збереження навколишнього середовища слід відносити екологічні платежі, витрати на охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів; щодо покупців (споживачів) продукції (робіт, послуг) можуть здійснюватися соціальні витрати зі забезпечення якості продукції, на гарантійне обслуговування; до витрат, що безпосередньо стосуються держави і суспільства, віднесено податки,

благодійну допомогу, участь у регіональних програмах розвитку, підтримку спортивного, культурного життя суспільства; для потреб персоналу соціальні витрати можуть формуватись на основі таких складових, як регульований законодавством соціальний пакет, розвиток персоналу, охорона праці та техніка безпеки, мотивація, утримання власних об'єктів соціальної сфери.

Переважає більшість соціальних витрат призводить до отримання певних економічних і соціальних вигод. Проте такі вигоди, як правило, досить важко виміряти і відобразити в системі бухгалтерського обліку. Соціальні витрати, як правило, можна оцінити.

Інформацію про соціальні витрати доцільно збирати в системі управлінського обліку з метою подальшого аналізу та прийняття управлінських рішень. Зокрема, її можна відображати в управлінській звітності за формою, наведеною у табл. 1.

Таблиця 1

Звіт про соціальні витрати

Вид соціальних витрат	Напрямок витрат (персонал, покупці, держава і суспільство, природне середовище)	Сума витрат, грн.	Обов'язковість понесення (обов'язкові / не обов'язкові)	Вид отриманої соціальної чи економічної вигоди
Благодійна допомога дітям-сиротам	Суспільство	10 000	Не обов'язкові	Підвищення іміджу підприємства
...				

Таким чином, вітчизняний бізнес все частіше бере участь у вирішенні соціальних проблем. Соціальні витрати, що виникають при цьому, в багатьох випадках покращують імідж підприємства, підвищують його інвестиційну привабливість і прибутковість. Тому такі витрати варто виокремлювати в обліку, щоб забезпечити ефективне управління ними.

Література:

1. Головінов О.М. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми / О.М. Головінов // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 2 (36). – С. 187-192.

2. Жиглей І.В. Еволюція бухгалтерського обліку в контексті розвитку соціальних відносин / І.В. Жиглей // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2009. – Випуск 1 (13). – С. 64-74.

3. Крот Ю.В. Соціальні витрати: продуктивність та ефективність / Ю.В. Крот // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2013. – № 1 (64). – С. 314-321.

4. Левицька С.О. Соціальний облік: методичний підхід та організаційне забезпечення / С.О. Левицька // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2014. – № 797. – С. 255-262.

5. Нападовська Л. В. Проблеми обліку та ефективного використання інтелектуального капіталу / Л. В. Нападовська, Н. М. Головай // Вісник НУВГП: Економіка: збірник наукових праць. – Рівне: НУВГП, 2008. – Випуск 4 (44). – Частина 2. – С. 29.